
Natuurtoets ontwikkeling WTC op locatie Leeuwensteijn, Utrecht

Toetsing aan de Flora- en faunawet

2 april 2015

Verantwoording

Titel	Natuurtoets ontwikkeling WTC op locatie Leeuwensteijn, Utrecht
Opdrachtgever	AM Real Estate Development
Projectleider	M. (Maikel) Aragon van den Broeke MSc
Auteur(s)	B. (Berto) van Dam
Tweede lezer	R.E. (Roland) van der Vliet
Uitvoering veldwerk	B. (Berto) van Dam
Projectnummer	1230193
Aantal pagina's	17 (exclusief bijlagen)
Datum	2 april 2015
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale versie. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Meten, Inspectie & Advies
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon +31 30 28 24 82 4
Fax +31 30 28 89 48 4

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom.
De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding en doel.....	6
1.2 Welke natuurwetgeving is van belang?	6
1.3 Werkwijze	7
1.4 Situatie en beoogde ontwikkeling	8
2 Toetsing Flora- en faunawet.....	11
2.1 Hoe beschermt de Flora- en faunawet soorten?	11
2.2 Effecten op aanwezige soorten	12
2.3 Conclusies toetsing Flora- en faunawet	15
3 Conclusies en aanbevelingen	15
4 Literatuur.....	16

1 Inleiding

AM Real Estate Development is voornemens het WTC gebouw op de locatie Leeuwensteijn te Utrecht te ontwikkelen. Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de relevante natuurwetgeving bij dit project, en de wijze van toetsing hieraan.

1.1 Aanleiding en doel

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient aannemelijk gemaakt te worden dat het voornemen uitvoerbaar is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Al tijdens de planvorming moet daarom inzichtelijk gemaakt worden of er (mogelijk) sprake is van effecten op beschermde natuurwaarden, of er voldoende mogelijkheden zijn om eventuele effecten te voorkomen, mitigeren of compenseren, en of hiervoor een ontheffing- of vergunningsplicht geldt.

In opdracht van AM Real Estate Development heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor de ontwikkeling van het WTC gebouw. In 2009 is voor het totale stationsgebied al ecologisch onderzoek uitgevoerd en in 2012 nogmaals voor het gebouw Cranenborgh (Tauw, 2009; Tauw 2012). Van het toenmalige plangebied worden nu alleen de ontwikkelingen van het WTC gebouw op de locatie Leeuwensteijn getoetst. Een dergelijke update is gewenst in verband met de houdbaarheid van de data over flora en fauna (verspreidingsgegevens) op termijn. Tevens hebben er in diverse ontwikkelingen op en rond het aangrenzende Jaarbeursplein plaatsgevonden, waardoor de geschiktheid van het plangebied voor beschermde soorten kan zijn veranderd. De beoogde ontwikkelingen en de voor deze toetsing relevante aspecten hiervan zijn nader beschreven in paragraaf 1.4.

In deze rapportage wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Welke natuurwetgeving is van belang en vormt het kader van deze toetsing?
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving?
- Welke consequenties zijn daar aan verbonden?
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

1.2 Welke natuurwetgeving is van belang?

De huidige natuurwetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming.

Soortbescherming wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet (hierna Ffw). Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën.

Voor álle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde planten- en diersoorten is toetsing aan de Ffw noodzakelijk. Als negatieve effecten op soorten mogelijk zijn, en als op basis van het oriënterende veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens de aanwezigheid van soorten niet kan worden uitgesloten, is nader onderzoek naar de aanwezigheid van deze soorten noodzakelijk. Dit nadere onderzoek moet leiden tot zekerheid over aanwezigheid zodat eventueel mitigerende of compenserende maatregelen kunnen worden genomen.

Gebiedsbescherming wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbw) en de Wet Ruimtelijke Ordening (Wro). De Nbw beschermt Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de Nbw noodzakelijk. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van natuurgebieden waarmee de biodiversiteit behouden en versterkt wordt. Planten en dieren kunnen zich van het ene naar het andere gebied verplaatsen. Soorten raken hierdoor niet geïsoleerd en hebben dus minder kans op uitsterven. De EHS is planologisch beschermd en opgenomen in de provinciale structuurvisie en bestemmingsplannen van de gemeente. In de EHS geldt het 'nee, tenzij'-principe. Ruimtelijke ingrepen zijn niet toegestaan, behalve als er geen alternatieven zijn. Verder moeten de ontwikkelingen een zwaarwegend maatschappelijk belang hebben. De schadelijke effecten van de activiteit op de natuur moeten bovendien worden gecompenseerd. Het Rijk en de provincies hebben hiervoor samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties, spelregels opgesteld.

Een uitgebreide beschrijving van de relevante natuurwetgeving is opgenomen op de website van Tauw (www.tauw.nl/natuurwetgeving).

De planlocatie ligt niet in Natura 2000-gebied en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Gezien de aard van de plannen, de beperkte invloedssfeer en de grote afstanden tot Natura 2000-gebieden en de EHS, worden effecten op deze gebieden op voorhand uitgesloten. Onze onderzoekswerkzaamheden bestaan daarom alleen uit een oriënterende toetsing aan de Flora- en faunawet.

1.3 Werkwijze

De mogelijke aanwezigheid van beschermde gebieden en/ of beschermde soorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens:

- Een oriënterend veldbezoek op 17 maart 2015
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en -data
- Eerder uitgevoerd onderzoek in en in de nabijheid van het plangebied (Tauw, 2009; Tauw, 2012)
- Deskundigenoordeel

Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke beschermde soorten in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Vervolgens is tijdens het oriënterende veldbezoek gecontroleerd in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. Dit heeft tenslotte geresulteerd in een overzicht van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden. Getoetst is uiteindelijk of het beoogde voornemen een effect kan hebben op deze verwachte aanwezige beschermde soort(en).

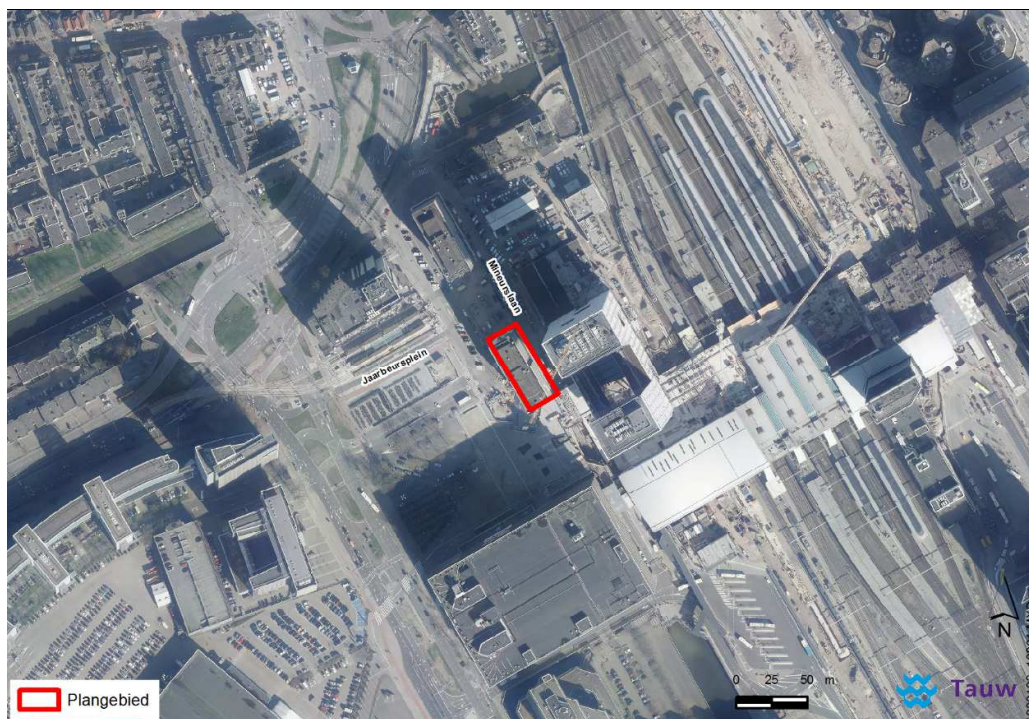
Bij ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie over de aanwezige soorten niet te geven. Door de inzet van ter zake kundige ecologen en landelijk geaccepteerde onderzoeksmethodes wordt onze onderzoekskwaliteit zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advieswerk geven en ecologisch onderzoek verrichten, opgericht met als doel de kwaliteit van ecologische advisering te verbeteren.

1.4 Situatie en beoogde ontwikkeling

Figuur 1.1 en 1.2 geeft de ligging van het plangebied weer en figuur 1.3 en 1.4 geven een impressie van het plangebied. Het plangebied betreft het WTC gebouw aan het Jaarbeursplein ten westen van centraal station Utrecht. Het gebouw is acht verdiepingen hoog.

Beoogde ontwikkeling

In het bestemmingsplan Van Sijpesteijnkwartier – Jaarbeursplein is een wijzigingsbesluit opgenomen voor de ontwikkeling van het WTC op de huidige Leeuwensteijn locatie. De beoogde ontwikkeling betreft de sloop van het gebouw.

Figuur 1.1 Ligging plangebied (globaal begrensd).

Figuur 1.2 Onderzoeklocatie (grijze vlak). Bron: <http://cu2030.nl/page/leeuwenstijn>.

Figuur 1.3 Voorkant van het gebouw aan de zijde van het Jaarbeursplein.

Figuur 1.4 Achterkant van het gebouw.

2 Toetsing Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag of plant- en diersoorten, beschermd door de Flora- en faunawet, door de beoogde activiteiten kunnen worden geschaad. Indien er schade op kan treden, dan wordt aangegeven of hiervoor aanvullende maatregelen en/of een ontheffing noodzakelijk is/zijn.

2.1 Hoe beschermt de Flora- en faunawet soorten?

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet (hierna Ffw). De wet maakt onderscheid in vier categorieën beschermde soorten namelijk:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of bestendig beheer en onderhoud. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd. Rode Lijstsoorten zonder beschermde status zijn evenmin opgenomen, omdat deze soorten niet allemaal bij wet beschermd zijn.
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of bestendig beheer en onderhoud mits wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten waaronder de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten. Eventuele effecten moeten voorkomen worden of er moet een ontheffing worden aangevraagd op grond van een wettelijk belang.

De vierde categorie betreft de soortgroep vogels. Via de Ffw zijn alle broedende vogels en hun broedplaatsen, en de functionele omgeving van de broedplaatsen, beschermd. Van een beperkt aantal vogelsoorten zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving zelfs jaarrond beschermd. Bij de jaarrond beschermde vogelsoorten wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën: de nesten van categorie 1 tot en met 4 zijn in alle gevallen jaarrond beschermd, terwijl de nesten van categorie 5-soorten dat in principe alleen tijdens de broedperiode zijn. Hierbij geldt echter dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn.

In de Ffw is tevens een zorgplicht opgenomen die inhoudt dat handelingen, die nadelige gevolgen kunnen hebben voor planten en dieren, zoveel als mogelijk achterwege dienen te worden gelaten. Eventueel dienen ook maatregelen te worden genomen om dergelijke gevolgen te beperken. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. Zie hiervoor ook: www.tauw.nl/natuurwetgeving/flora-en-faunawetgeving/zorgplicht.

2.2 Effecten op aanwezige soorten

Flora

Op basis van globale verspreidingsgegevens (Floron, 2011) kunnen bijenorchis, brede orchis (inclusief rietorchis en veenorchis), grote keverorchis, moeraswespenorchis, vleeskleurige orchis, waterdrieblad, drijvende waterweegbree, stengel omvattend havikskruid, wilde gagel, jeneverbes, klokjesgentiaan, zomerklokje, rechte driehoeksvaren, blaasvaren, tongvaren, steenbreekvaren zwartsteel, stijf hardgras, klein glaskruid, muurbloem en gele helmbloem (alle tabel 2) in of in de nabijheid van het plangebied voorkomen. Bij het oriënterende veldbezoek (op 17 maart 2015) is een indruk verkregen van de aanwezige standplaatsen en is gekeken naar de aanwezige soorten (vaat)planten. Behalve voor muurplanten is er geen geschikt habitat voor beschermde flora aanwezig, maar deze soorten zijn er niet aangetroffen. Een negatief effect op beschermde flora wordt daarom uitgesloten.

Grondgebonden zoogdieren

Op basis van verspreidingsgegevens (Wansink, 2012; Thissen et al., 2010; Broekhuizen et al., 1992) kunnen das, boommarter, waterspitsmuis (alle tabel 3), steenmarter en eekhoorn (beide tabel 2) in of in de nabijheid van de plangebieden voorkomen. Het plangebied en de omgeving van het plangebied is zeer dicht bebouwd, er vindt zeer veel beweging van mensen plaats en opgaande begroeiing ontbreekt. Het plangebied is daarom niet geschikt als leefgebied voor das, boommarter, waterspitsmuis, steenmarter en/of eekhoorn. Omdat er recent veel verstoring heeft plaatsgevonden doordat omliggende gebouwen zijn gesloopt en gebouwd is het uitgesloten dat zich in de tussentijd beschermde zoogdieren in het plangebied hebben gevestigd. Een negatief effect op beschermde grondgebonden zoogdieren wordt daarom uitgesloten.

Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Op basis van globale verspreidingsgegevens (Limpens et al., 1997) kunnen gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, gewone grootoorvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, baardvleermuis en franjestaart in of in de nabijheid van het plangebied voorkomen. Omdat het plangebied in zeer dicht bebouwd stedelijk gebied ligt, worden alleen gewone dwergvleermuis en laatvlieger in of in de nabijheid van het plangebied verwacht. De aanwezigheid van (verblijfplaatsen van) watervleermuis wordt uitgesloten omdat er geen oppervlaktewater of bomen in of in de nabijheid van het plangebied aanwezig is.

Het pand is door de aanwezige kieren en spleten in potentie geschikt als verblijfplaats (zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaats). Tijdens eerder uitgevoerd soortgericht onderzoek (Tauw, 2009) in 2009 is het plangebied niet aangemerkt als intensief foerageergebied en is er tevens geen verblijfplaats vastgesteld. Omdat dit eerder uitgevoerd nader onderzoek naar vleermuizen gedateerd was en aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied niet kan worden uitgesloten, is in 2012 opnieuw nader onderzoek naar vleermuizen uitgevoerd (Tauw, 2012). De omgeving van het plangebied wordt wel intensief gebruikt door met name individuen van gewone dwergvleermuis maar verblijfplaatsen of belangrijke foerageergebieden en/of vliegroutes zijn niet in het plangebied aanwezig. Een negatief effect op vleermuizen wordt daarom uitgesloten.

Vogels

Vogels met jaarrond beschermde nestlocatie - Op basis van globale verspreidingsgegevens (Hustings & Vergeer, 2002) kunnen wespendif, buizerd, havik, sperwer, boomvalk, slechtvalk, roek, kerkuil, ransuil, steenuil, ooievaar, grote gele kwikstaart, gierzwaluw en huismus in of in de nabijheid van het plangebied broeden. Er worden geen categorie 5 soorten verwacht waarvoor op basis van zwaarwegende feiten en/of ecologische omstandigheden jaarronde bescherming noodzakelijk is en deze soorten worden daarom in het vervolg als algemene broedvogel aangeduid.

In of in de nabijheid van het plangebied is geen opgaande begroeiing aanwezig en het plangebied voorziet niet in geschikt broedhabitat voor vogels van park- en bosgebieden of buitengebied. Daarom wordt uitgesloten dat wespendif, buizerd, havik, sperwer, boomvalk, ransuil, kerkuil, steenuil, roek en grote gele kwikstaart in of in de nabijheid van het plangebied broeden. Het gebouw voorziet niet in geschikte voortplantingsplaatsen voor slechtvalk. Op het recent gebouwde stadskantoor is een nestkast voor slechtvalk geplaatst en in de omgeving van het plangebied worden regelmatig slechtvalken waargenomen. De nestkast bevindt zich buiten de invloedssfeer van de beoogde ontwikkeling op grote hoogte aan de oostkant van het stadskantoor. Een negatief effect op slechtvalk wordt daarom uitgesloten.

Gierzwaluw en huismus kunnen in gebouwen in stedelijk gebied broeden. De aanwezige spleten in het gebouw kunnen dienen als nestlocatie van deze soorten. Dat huismus in het plangebied broedt wordt uitgesloten omdat er in de omgeving van het plangebied geen opgaande begroeiing aanwezig is. Opgaande begroeiing in de directe omgeving van de vaste verblijfplaats is voor huismus van essentieel belang als foerageergebied en als beschutting. Het plangebied beschikt wel over geschikt biotoop voor gierzwaluw. Tijdens het oriënterend veldbezoek op 17 maart 2015 zijn geen gierzwaluwen waargenomen omdat gierzwaluw nog niet terug is uit zijn overwinteringsgebieden. Het broedseizoen van deze soort start pas rond 15 mei (van Dijk & Boele, 2011). Tijdens het oriënterende veldbezoek in 2012 (Tauw, 2012) zijn groepjes van 2-6 foeragerende gierzwaluwen boven het plangebied waargenomen.

Uit eerder onderzoek blijkt dat gierzwaluw in de omgeving van het plangebied broedt. In het V&D gebouw nestelen naar schatting tussen de 20 tot 30 paar (40-60 individuen). Dit gebouw vormt daarmee een belangrijke broedgelegenheid voor gierzwaluwen in het centrumgebied. Tijdens nader onderzoek naar de gierzwaluw in 2009 en in 2012 (Tauw, 2009; Tauw, 2012) zijn geen individuen van deze soort in het plangebied waargenomen. Aanwezigheid van nestlocaties en onderdelen van de functionele leefomgeving van deze soort in het plangebied is uitgesloten. Omdat er recent veel verstoring heeft plaatsgevonden doordat omliggende gebouwen zijn gesloopt en gebouwd is het uitgesloten dat zich in de tussentijd huismussen of gierzwaluwen in het plangebied hebben gevestigd.

Algemene broedvogels – In het gebouw kunnen diverse algemene broedvogels broeden. Het slopen van gebouwen moet gezien worden als een voor broedende vogels verstorende activiteit en dient daarom buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd. Het broedseizoen loopt globaal van 15 maart tot 15 juli. Let wel dat de Ffw geen standaardperiode hanteert en dat broedende vogels ook buiten deze periode beschermd zijn. Het slopen van gebouwen kan wel in het broedseizoen plaatsvinden als een ter zake kundige heeft vastgesteld dat er geen broedende vogels binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden aanwezig zijn.

Amfibieën, reptielen en vissen

Van de soortgroep amfibieën kunnen op basis van globale verspreidingsgegevens (Creemers et al. 2009; Herder et al. 2009) heikikker, poelkikker, rugstreeppad, kamsalamander (alle tabel 3) en alpenwatersalamander (tabel 2) in of in de nabijheid van de plangebieden voorkomen. Van de soortgroep reptielen kunnen ringslang, hazelworm (beide tabel 3) en levendbarende hagedis (tabel 2) in of in de nabijheid van de plangebieden voorkomen. Het plangebied voorziet voor geen van deze soorten in geschikt habitat. Een negatief effect op beschermde reptielen en amfibieën wordt daarom uitgesloten. In het plangebied is geen oppervlaktewater aanwezig. Een negatief effect op beschermde vissen wordt daarom uitgesloten.

Libellen, dagvlinders en overige ongewervelden

Op basis van verspreidingsgegevens (Dijkstra et al. 2002; Bos et al. 2006; EIS-Nederland et al. 2007) worden, op de libellen soort gevlekte witsnuitlibel (tabel 3) na, binnen of nabij de plangebieden geen beschermde libellen of dagvlinders verwacht (hoewel een enkel zwervend exemplaar nooit is uit te sluiten). Gezien de afwezigheid van geschikt biotoop, is geen sprake van een negatief effect op populaties van beschermde libellen en dagvlinders.

Als ongewervelden zijn in de Ffw naast dagvlinders en libellen ook enkele kevers (vliegend hert, brede geelrandwaterroofkever, en vermiljoenkever) en het weekdier platte schijfhoren beschermd door de Ffw. Op basis van verspreidingsgegevens (Stichting Anemoon, 2011) kan platte schijfhoren in of in de nabijheid van de plangebieden voorkomen.

De plangebieden en directe omgeving voorzien voor geen van deze soorten in een geschikt habitat en/of bevat geen geschikte (landschaps)elementen. De aanwezigheid van en effecten op deze soorten worden dan ook uitgesloten.

2.3 Conclusies toetsing Flora- en faunawet

Geconcludeerd wordt dat er geen sprake is van negatieve effecten in het kader van de Flora- en faunawet mits rekening wordt gehouden met algemene broedvogels.

3 Conclusies en aanbevelingen

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient aannemelijk gemaakt te worden dat het voornemen uitvoerbaar is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. In opdracht van AM Real Estate Development heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor de ontwikkeling van het WTC gebouw. In het bestemmingsplan Van Sijpesteijnkwartier – Jaarbeursplein is een wijzigingsbesluit opgenomen voor de ontwikkeling van het WTC op de huidige Leeuwensteijn locatie. De beoogde ontwikkeling betreft de sloop van het gebouw.

De planlocatie ligt niet in Natura 2000-gebied en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Gezien de aard van de plannen, de beperkte invloedssfeer en de grote afstanden tot Natura 2000-gebieden en de EHS, worden effecten op deze gebieden op voorhand uitgesloten. Onze onderzoekswerkzaamheden bestaan daarom alleen uit een oriënterende toetsing aan de Flora- en faunawet (Ffw).

Toetsing van de beoogde ingreep aan door de Ffw beschermde natuurwaarden laat zien dat voor geen van de beschermde soorten een negatief effect verwacht wordt. Nader (veld)onderzoek naar de aanwezigheid van en het gebruik van de planlocatie door beschermde soorten is daarom niet nodig. Een ontheffing van de Ffw is evenmin nodig. Vanuit de Ffw gelden daarom met uitzondering van de zorgplicht, geen beperkingen voor de beoogde ontwikkeling. Wel moet rekening worden gehouden met algemene broedvogels.

In het gebouw kunnen diverse algemene broedvogels broeden. Het slopen van gebouwen moet gezien worden als een voor broedende vogels versturende activiteit en dient daarom buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd. Het broedseizoen loopt globaal van 15 maart tot 15 juli. Let wel dat de Ffw geen standaardperiode hanteert en dat broedende vogels ook buiten deze periode beschermd zijn.

Het slopen van gebouwen kan wel in het broedseizoen plaatsvinden als een ter zake kundige heeft vastgesteld dat er geen broedende vogels binnen de invloedsfeer van de werkzaamheden aanwezig zijn.

Afhankelijk van de tijd tussen onderliggend onderzoek en de sloop van gebouwen, kan een actualiserend of aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn naar de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten. Met name bij het in onbruik raken van grond en/of bebouwing is de kans op (nieuw)vestiging van beschermde soorten aanwezig. De conclusies van dit onderzoek zijn daarom hooguit enkele jaren geldig.

4 Literatuur

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff & de Vlinderstichting, 2006.

De dagvlinders van Nederland. Verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Nederland, Leiden.

Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Bureau Waardenburg, 2009. Effecten op beschermde soorten stadion de Goffert, Nijmegen. Oriënterend onderzoek/ haalbaarheidstudie in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport nr. 09-068.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Nederland, Leiden.

Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Nederland, Leiden.

EIS-Nederland, de Vlinderstichting & de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007. Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. European Invertebrate Survey - Nederland, de Vlinderstichting & de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

Floron, 2011. Nieuwe Atlas Nederlandse Flora. Stichting Floron, Nijmegen.

Gemeente Utrecht, 2013. Veldgids beschermde planten en dieren in Utrecht. Zorgvuldig werken met beschermde soorten.

Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers, 2009. Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Rapport 2009-03. Stichting RAVON, Nijmegen.

Hustings, F. & J-W. Vergeer, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. 1998-2000. SOVON. ISBN 90-5011-161-0.

Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie.

Stichting Anemoon, 2011. Inhaalslag Verspreidingsonderzoek. Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2010. Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*. Documentnummer 2010-2266. Bennebroek.

Struik, R., J. Kranenbarg & A. de Bruin, 2010. Verspreidingsonderzoek vissen 2009. Een rapportage van Ravon.

Tauw, 2009. Ecologisch onderzoek stationsgebied Utrecht. Vleermuizen, vaatplanten en broedvogels. Kenmerk: R001-4570833RJR-kmi-V01-NL.

Tauw, 2012. Ecologisch onderzoek Cranenborgh en omgeving. Update quickscan en beschrijving resultaten soortgericht onderzoek naar vleermuizen en gierzwaluwen. Tauw rapport met kenmerk R001-1208022-IJS-kmi-V01-NL.

Thissen, J.B.M., C. Achterberg & D. Bekker 2010. Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren VONZ 2009. Zoogdierverseniging rapport 2010.07. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Wansink, D., 2012. Verspreidingsatlas van de zoogdieren in de provincie Utrecht. Zoogdierverseniging e.a.